

ภาพตัวแทนครอบครัวไทยเชื้อสายจีนผ่านละครโทรทัศน์

Representation of Chinese-Thai Families through Television Soap Operas

วันที่ได้รับบทความ 21 มีนาคม 2566 วันที่แก้ไขเสร็จ 21 เมษายน 2566

วันที่ตอบรับเผยแพร่ 27 เมษายน 2566

รุจษ์สวัสดิ์ ครองภูมินทร์*

Rujawat Krongbhumin*

สมสุข หินวิมาน**

Somsuk Hinviman**

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “ภาพตัวแทนครอบครัวไทยเชื้อสายจีนผ่านละครโทรทัศน์” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ศึกษาโดยการวิเคราะห์ตัวบท (textual analysis) จากละครโทรทัศน์เรื่อง ด้ายแดง (2562) กรงกรรม (2562) เสน่ห์นางจิ้งจอก (2561) และเลือดข้นคนจาง (2561) รวมไปถึงการวิเคราะห์ผู้รับสาร (audience analysis) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประกอบสร้างภาพตัวแทน และการถอดรหัสภาพตัวแทนครอบครัวไทย

*นักศึกษาลัทธิสุตรปรัชญาดุสิตบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อีเมล rood_pkw@hotmail.com

*Graduate Student, Faculty of Journalism and Mass Communication Thammasat University

**อาจารย์ประจำ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อีเมล acfb2@hotmail.com

**Lecturer, The Graduate School, Faculty of Journalism and Mass Communication
Thammasat University

เชื้อสายจีนที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ของสมาชิกรอบครัวไทยเชื้อสายจีนภายใต้สถานการณ์บริบทของครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทยปัจจุบัน

ผลการวิจัยพบว่า ละครโทรทัศน์ที่เป็นตัวบทเปรียบเทียบกับการรับรู้ตามบรรทัดฐานหลักของสังคมจะประกอบด้วย (1) ครอบครัวเป็นพื้นที่ในการพยายามรักษาค่านิยมขนบธรรมเนียมเดิม (2) ครอบครัวเป็นพื้นที่ในการต่อรองขนบธรรมเนียมที่ไม่สอดคล้องกับปัจจุบัน และ (3) กลวิธีในการสร้างความชอบธรรมผ่านภาษาของละครโทรทัศน์ ส่วนการถอดรหัสของสมาชิกรอบครัวที่เป็นผู้รับสารเปรียบเทียบระหว่างโลกความเป็นจริงของตนเองกับภาพตัวแทนที่ถูกนำเสนอในตัวบทจะประกอบด้วย (1) ความท้าทายของขนบธรรมเนียมประเพณีและบรรทัดฐานเดิมที่มีต่อผู้ชมละครโทรทัศน์ และ (2) บทบาทหน้าที่ของละครโทรทัศน์ต่อการทบทวนตนเองของผู้รับสาร

คำสำคัญ: ภาพตัวแทน / ครอบครัวไทยเชื้อสายจีน / ละครโทรทัศน์ / การถอดรหัส

Abstract

The research “Representation of Chinese-Thai Families through Television Soap Operas” is qualitative research using textual analysis methods to analyze four television soap operas: including DaiDaeng (2019), Repercussion (2019), SanaeNangNgiew (2018), and In Family We Trust (2018). Audience analysis by using in-depth interviews is also employed to study the representation of Chinese-Thai families and the decoding of images of Chinese-Thai family representatives appearing in the soap operas under the context of Chinese-Thai families in current Thai society.

The results show that the television dramas as texts compared to the perception of social norms portray Chinese-Thai families as follows; (1) the family is the area that is trying to maintain the original values. (2) the family is a space to negotiate inconsistent traditions. and (3) the strategy of establishing legitimacy through the language of television soap operas. Regarding the decoding by audiences, the research findings illustrate. (1) the challenges of traditions and norms facing television audiences. and (2) the roles and functions of television soap operas for the self-reflexive of audience.

Keywords: representation / Chinese-Thai families / television soap operas / decoding

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ครอบครัวไทยเชื้อสายจีนมีรากเหง้ามาจากครอบครัวชาวจีนโพ้นทะเลอพยพ ซึ่งเป็นกลุ่มคนพลัดถิ่นจากจีนแผ่นดินใหญ่ในอดีต โดยที่สุมิตร ปิติพัฒน์ (2525) กล่าวว่า แรกเริ่มแล้วครอบครัวชาวจีนอพยพในไทย มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วยพ่อแม่และลูก แต่ต่อมาก็ได้แปรสภาพมาเป็นครอบครัวในลักษณะแบบขยาย โดยปกติชาวจีนนิยมสร้างครอบครัวในลักษณะครอบครัวขนาดใหญ่ที่มีพ่อแม่ลูกชาย สะใภ้ และหลาน ๆ อาศัยอยู่รวมภายในบ้านเดียวกัน อีกทั้งเกษียร เตชะพีระ (2548) ก็ได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ประเทศไทยมักได้รับการยกย่องว่าเป็นตัวอย่างอันโดดเด่นในกลุ่มประเทศเอเชียอาคเนย์ที่ประชาชนคนส่วนน้อยชาวจีนสามารถเข้ากับสังคมวัฒนธรรมไทยได้อย่างสนิทแน่นแฟ้น

การนำเสนอความเป็นไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกิดขึ้นในบริบทจากความเป็นไทยเชื้อสายจีนที่ได้โดดเด่นอยู่ในโลกของละครโทรทัศน์ไทยหลายทศวรรษท่ามกลางบริบททางสังคมในสถานการณ์ต่าง ๆ ทำให้ผู้ชมในฐานะผู้รับสารได้เรียนรู้และเข้าใจในความเป็นครอบครัวไทยเชื้อสายจีน นับแต่เริ่มก่อร่างสร้างตัวจากชาวจีนโพ้นทะเลในยุคสมัยแห่งการอพยพ จนกระทั่งสามารถสร้างตนเองให้กลายเป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทอย่างมีนัยสำคัญของสังคมไทย อีกทั้งสื่อสารมวลชนประเภทละครโทรทัศน์สามารถตอบสนองการรับรู้ของคนในสังคม ในฐานะผู้ชมได้เป็นอย่างดี เนื่องจากความเหมือนจริงของภาพและเสียงที่ถ่ายทอดผ่านการแสดงของดารานักแสดง มีผลต่อความรู้สึกให้คล้อยตามไปสู่อารมณ์เศร้าหรือ ตื่นเต้นสนุกสนาน ซึ่งต่างจากรายการอื่น ๆ ทางโทรทัศน์ตามโครงสร้างของละครโทรทัศน์โดยที่สมสุข หินวิมาน (2558) กล่าวว่า Marshall McLuhan ได้บอกว่า สื่อละครโทรทัศน์ว่าเป็นสื่อเย็น (cool media) และการดูละครโทรทัศน์ไม่ได้เรียกร้องให้ผู้รับชมต้องจดจ่ออยู่กับหน้าจอตลอดเวลา จึงเปิดโอกาสให้ผู้รับสารมีส่วนร่วมในการใช้และตัวสารก็มีลักษณะเปิดแก่การตีความ กาญจนา แก้วเทพ (2541) กล่าวถึงผลกระทบของละครไว้ว่า ละครโทรทัศน์ไม่ได้เป็นเพียงความบันเทิงชั่วคราวเท่านั้น หากทว่ายังมีหน้าที่และยังอาจมีผลกระทบหลายอย่างในระยะยาวนานเป็นที่สนใจในแวดวงของนักสื่อสารมวลชน ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมระบบคุณค่าบางอย่างของสังคม เป็นตัวกำหนดหน้าที่และจำกัดบทบาทของพฤติกรรมของคนในสังคม รวมไปถึงอาจจะ เป็นเวทีสำหรับประเด็นที่อ่อนไหวมาอภิปรายกันได้ การศึกษาครอบครัวไทยเชื้อสายจีน ในพื้นที่ของละครโทรทัศน์จึงเป็นสิ่งที่มีความน่าสนใจที่อาจจะเป็นประโยชน์ต่อทั้ง ในด้านวิชาการ วิชาชีพ และสะท้อนประเด็นทางสังคมต่าง ๆ อย่างหลากหลาย

ละครโทรทัศน์เป็นรายการประเภทหนึ่งที่ได้ทำหน้าที่เป็นเสมือนเครื่องมือ ส่องสะท้อนความเป็นจริงทางสังคมได้อย่างเด่นชัด และสามารถทำให้เราได้เห็นถึง สภาพการณ์ที่เป็นมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริง ทุกวันนี้ตามพื้นที่ต่าง ๆ คนไทย

เชื้อสายจีนได้อาศัยอยู่ในสังคมไทยอย่างกว้างขวาง มีการนำเสนอละครโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับความเป็นไทยเชื้อสายจีนและครอบครัวไทยเชื้อสายจีน ตลอดจนวิถีการดำรงชีวิต รูปแบบประเพณีต่าง ๆ ถ่ายทอดเป็นเรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ตัวตน สภาพการดำเนินชีวิตทางสังคมของกลุ่มคนดังกล่าวอย่างมากมาย สอดคล้องกับที่ บริดา อัครจันทโชติ (2561) ได้กล่าวว่า สำหรับคนจีนในไทยนั้นนอกจากจะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยแล้วยังเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของละครโทรทัศน์ไทยตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2499 เมื่อมีการจัดแสดงเรื่องสามก๊กทางช่อง 4 บางขุนพรหม หลังจากนั้นก็ปรากฏละครที่นำเสนอเนื้อหาความเป็นจีนมาอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับละครที่ได้รับคามนิยมอย่างสูงคือละครประเภทหลายตอนต่อกัน ซึ่งเป็นละครที่มีหลากหลายแนวเนื้อเรื่องบอกเล่าชีวิตผู้คนหลากหลายแบบ รวมทั้งชีวิตของชาวต่างชาติอย่าง คนจีนในเมืองไทย รวมถึงสามารถรับชมได้อย่างทั่วถึง ง่ายดาย และมีการรับชมได้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

ละครโทรทัศน์สามารถสะท้อนพลวัตและปรากฏการณ์ทางสังคมที่ทำให้เกิดการทำความเข้าใจต่อคุณค่าและความหมายต่าง ๆ นอกจากนั้นยังเป็นพื้นที่แห่งการศึกษาวัฒนธรรมและโครงสร้างแห่งความรู้สึกที่แสดงออกมาผ่านเรื่องเล่า ประสบการณ์ชีวิต ชีวิตประจำวันของผู้คน และพื้นที่การใช้ชีวิต ตลอดจนวัฒนธรรมในปัจจุบันของครอบครัวไทยเชื้อสายจีน ก่อให้เกิดเข้าใจชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายจีนในมิติของระบบครอบครัวที่ปรากฏอยู่ในละครโทรทัศน์ รวมไปถึงบริบททางเศรษฐกิจและสังคม และทำให้เข้าใจผู้รับสารในฐานะที่มีประสบการณ์จริงจากการอาศัยอยู่ครอบครัว เข้าใจถึงวิถีคิดต่อความหมายของความเป็นครอบครัวไทยเชื้อสายจีน นอกจากนั้นการศึกษาครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่ละครโทรทัศน์ยังทำให้เข้าใจการสร้างโลกเสมือนจริงที่อยู่เหนือจินตนาการของผู้รับชมได้ตามความต้องการของผู้รับชม ดังที่ Williams (2011) กล่าวว่า การวิเคราะห์วัฒนธรรมในแต่ละช่วงเวลาภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลง

ที่เกิดขึ้นในสังคม (The culture of a period) เพื่อให้เกิดการทำความเข้าใจต่อคุณค่าและความหมายต่าง ๆ ที่ได้ประกอบกันขึ้นมา และเป็นสิ่งที่ผู้คนในสังคมกลุ่มต่าง ๆ มีร่วมกันในแต่ละยุคสมัย โดยอาศัยหลักฐานและร่องรอยที่ปรากฏอยู่ในสิ่งบันทึกทางวัฒนธรรม

ดังนั้นการศึกษาคกรอบครัวไทยเชื้อสายจีนด้วยทฤษฎีภาพตัวแทนเพื่อวิเคราะห์การประกอบสร้างภาพตัวแทนของความเป็นครอบครัวไทยเชื้อสายจีนและการทำหน้าที่ของละครโทรทัศน์ในการสื่อสารความเป็นวัฒนธรรมครอบครัวและค่านิยมครอบครัวไทยเชื้อสายจีนที่มีผลต่อสถาบันครอบครัวในสังคมไทยเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่ว่า เช่นนั้นแล้วความสำเร็จในระดับครอบครัวของคนไทยเชื้อสายจีนจะมีความสำเร็จเช่นเดียวกับมิติทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างไร รวมไปถึงความเป็นครอบครัวไทยเชื้อสายจีนที่ถูกถ่ายทอดผ่านละครโทรทัศน์มีความสัมพันธ์อย่างไรกับผู้ชมในฐานะที่เป็นผู้รับสารบนฐานความเข้าใจเรื่องประสบการณ์ทางสังคมที่ประกอบด้วยทั้งประสบการณ์ตรงและประสบการณ์ผ่านสื่อของผู้รับสารเพื่อให้ทราบถึงสถานภาพของครอบครัว ลักษณะครอบครัว ความสัมพันธ์ของสมาชิก และค่านิยมที่ประกอบสร้างเป็นภาพตัวแทนของความเป็นครอบครัวที่นำไปสู่ภาพตัวแทนของครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทยบริบทปัจจุบันต่อไป

วัตถุประสงค์งานวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประกอบสร้างภาพตัวแทนของความเป็นครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์
2. เพื่อศึกษาการถอดรหัสภาพตัวแทนครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์ของสมาชิกครอบครัวไทยเชื้อสายจีน

วิธีการศึกษา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบไปด้วย (1) ตัวบท (Text) ศึกษาผ่านละครโทรทัศน์ จำนวน 4 เรื่อง จาก 2 สถานีโทรทัศน์ ได้แก่ สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 จำนวน 3 เรื่องคือ ด้ายแดง (2562) กรงกรรม (2562) และเสน่หานางจิ้ง (2561) และสถานีโทรทัศน์ช่องวัน จำนวน 1 เรื่องคือ เลือดข้นคนจาง (2561) และ (2) ผู้รับสาร (audience) จำนวน 14 คน จาก 14 ครอบครัวไทยเชื้อสายจีน ทั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้จำกัดเพศ อาชีพ และความเป็นรุ่นสมาชิกในครอบครัวแต่อย่างใด

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ (1) ตัวบท (text) ผ่านเว็บไซต์ www.youtube.com และเว็บไซต์ของสถานีโทรทัศน์ในประเภทละครย้อนหลัง (2) ผู้รับสาร (audience) ศึกษาผ่านผู้ชมละครโทรทัศน์โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประเด็นต่าง ๆ โดยใช้คำถามเป็นลักษณะการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ทั้งนี้ก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะขอความยินยอมในการให้ข้อมูลของผู้ถูกสัมภาษณ์ทุกราย แจ้งการปกปิดรายชื่อ และแจ้งการให้ข้อมูลตามความสมัครใจที่เห็นสมควร

3. การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งได้เป็น 2 ส่วนคือ (1) การวิเคราะห์ตัวบท (textual analysis) จากละครโทรทัศน์ โดยแบ่งเกณฑ์ในการวิเคราะห์คือ ประเด็นสถานภาพของครอบครัว ประเด็นลักษณะของครอบครัว และประเด็นความสัมพันธ์ของสมาชิก และ (2) การวิเคราะห์ผู้ชมละครเป็นสมาชิกในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน (audience analysis) โดยแบ่งเกณฑ์ในการวิเคราะห์คือ ประเด็นสถานภาพของครอบครัว ประเด็นลักษณะของครอบครัว ประเด็นความสัมพันธ์ของสมาชิก และประเด็นค่านิยมของครอบครัว

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่องภาพตัวแทนและการเข้ารหัสถอดรหัส

สมสุข หินวิมาน (2548) ได้อธิบายว่า สำนักวัฒนธรรมศึกษาได้พัฒนาแนวคิดเรื่องภาพตัวแทนโดยการต่อยอดจากแนวคิดการประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคม (social construction of reality) ของสำนักปรากฏการณ์วิทยา (phenomenology) ที่วางอยู่บนฐานที่ว่า มนุษย์เป็นผู้สร้างสภาวะการณ์หรือปรากฏการณ์ของสังคมขึ้นแล้ว กำหนดความหมายหรือความจริงของสิ่งต่าง ๆ ร่วมกัน ดังนั้นความจริงทางสังคมจึงเป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ก่อนแล้ว สำนักวัฒนธรรมศึกษาจึงเชื่อว่า ภาพตัวแทนนั้นมิใช่การสะท้อน เลียนแบบ ค้นพบ หากแต่เกิดจากการประกอบสร้างจากส่วนเสี้ยวหนึ่งของโลกความเป็นจริง โดยที่สมสุข หินวิมาน (2562) ได้กล่าวถึงแนวทางของการประกอบสร้างภาพตัวแทนเพื่อให้เข้าใจว่า ภาพตัวแทนถูกประกอบสร้างขึ้นมาอย่างไรและเพื่ออะไร โดยมีแนวทาง 3 แนวทางด้วยกันคือ

1. ภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เหมือนจริง หรือการสร้างภาพตัวแทนที่จำลองขึ้นให้ใกล้เคียงกับความจริงหรือดูสมจริงมากที่สุด เพื่อให้orroรสของการเสพสื่อเป็นไปได้อย่างเข้มข้นขึ้น รวมทั้งการผลิตซ้ำคุณค่าความหมายบางอย่างผ่านภาพตัวแทนก็ดูสมจริงมากขึ้นด้วยเช่นกัน

2. ภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เหมือนเดิม หรือการสร้างภาพตัวแทนเพื่อตอกย้ำคุณค่าและอุดมการณ์ที่มีมาแต่เดิมในสังคมมักจะถูกทำให้เป็นภาพสรุปเหมารวม (stereotype) แบบเกินจริง

3. ภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เปลี่ยนไป หรือการสร้างภาพตัวแทนเพื่อเปลี่ยนโลกทัศน์และความคิดของคนในสังคม เป็นการทาบหาหน้าที่ของสื่อในการตั้งคำถามเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

สำหรับ Hall (1997) ภาพตัวแทน (representation) เป็นส่วนหนึ่งของปฏิบัติการที่ผลิตวัฒนธรรมขึ้น ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับการผลิตและ

การแลกเปลี่ยนความหมาย (shared meaning) ไม่ว่าจะเป็นการรับไปใช้หรือการถ่ายทอดความหมายระหว่างสมาชิกในสังคม โดยมีภาษา (language) เป็นสื่อในการทำความเข้าใจ (make sense) ของสิ่งต่าง ๆ ร่วมกันในสังคม Cavallaro (2001) กล่าวถึงประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการวิพากษ์เรื่องภาพตัวแทนคือ การลดทอนความเป็นธรรมชาติ (denaturalizing) ทั้งภาพลักษณ์ทางวัฒนธรรม (cultural image) และปฏิกิริยาตอบกลับขององค์กรสถาบัน (institutionalized responses) ที่ส่งผลถึงภาพลักษณ์ที่อยู่รอบตัวเราตลอดเวลา ผลผลิตทางวัฒนธรรมจึงใกล้เคียงกันกับรูปแบบของภาพตัวแทน ซึ่งนำเสนอร่องรอยเงื่อนไขของระบบความเชื่อทางวัฒนธรรม อันเป็นการแปลความหมายของความจริง และเป็นแนวทางในการให้ความหมายทั้งสถานการณ์จริง (factual) และสถานการณ์ที่เป็นเรื่องแต่ง เพื่อนำไปสู่ภาพลักษณ์ต่าง ๆ ภาพตัวแทนทั้งหลายจึงเป็นสิ่งที่อยู่ในกระบวนการของตัวบทหรือระบบสัญลักษณ์

ด้านแนวทางการเข้ารหัสและการถอดรหัสในการวิเคราะห์ผู้รับสาร Hall (1997) ได้กล่าวไว้ว่า แบบแผนการถอดรหัสที่สามารถมีได้ 3 รูปแบบคือ การยอมรับ (Preferred reading) เป็นการถอดรหัสด้วยจุดยืนเดียวกันกับผู้ส่งสารเข้ารหัสมา การต่อรอง (Negotiated reading) โดยที่เป็นการถอดรหัสด้วยจุดยืนที่ต้องต่อรองความหมายใหม่กับผู้เข้ารหัส และ (3) การปฏิเสธ (Oppositional reading) โดยที่เป็นการถอดรหัสที่ต่อต้านหรือขัดแย้งกับความหมายที่ผู้ส่งสารใส่รหัสมา

แนวคิดเกี่ยวกับภาษาภาพและภาษาเสียงในละครโทรทัศน์

จุฑาทิพย์ ก่อทรัพย์สิน (2550) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของภาษาภาพในสื่อโทรทัศน์ที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ภาษาภาพในละครโทรทัศน์ได้นั้น โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ (1) ขนาดภาพ (shot) (2) มุมกล้อง (Camera Angles) (3) การเคลื่อนไหวของกล้อง (camera movement) (4) การตัดต่อ (editing) (5) การจัดแสง (lighting) และ (6) สี (Color) ส่วนภาษาเสียงเป็นอีกองค์ประกอบที่สำคัญที่ในการนำเสนอและสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ สอดคล้องกับที่ดำเนิน ยอดมิ่ง

(2544) ได้กล่าวว่า เสียงเป็นหนึ่งในส่วนประกอบสำคัญของการนำเสนอทางโทรทัศน์ และมีหน้าที่สำคัญหลายประการ เช่น เล่าเรื่อง ให้ข้อมูล ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก เสริมบรรยากาศและความรู้สึกของเนื้อหาที่ภาพหรือองค์ประกอบอื่นบอกไม่ได้ สร้างสุนทรียภาพในการรับชมให้กลมกลืนต่อเนื่องและเสริมสร้างจินตนาการ ภาษาเสียงสำหรับสื่อประเภทโทรทัศน์มี 3 รูปแบบคือ (1) 1. ภาษาพูด (speech) (2) เสียงประกอบ (sound effect) และ (3) เสียงดนตรี (music)

แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว

H. Goldenberg and I. Goldenberg (2012) กล่าวว่า ในปัจจุบันนี้ ครอบครัวมีรูปแบบหลากหลายปรากฏให้เห็นในหลายวัฒนธรรมซึ่งไม่ใช่แค่เพียงความสัมพันธ์กันทางกายภาพและทางด้านจิตใจเท่านั้น แต่อาจกล่าวได้ว่าครอบครัวคือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในด้านต่าง ๆ เช่นเดียวกับอุมาพร ตรังคสมบัติ (2544) กล่าวไว้ว่า ครอบครัวมิได้มีความสำคัญต่อการอยู่รอดของมนุษย์เท่านั้น แต่ยังเป็นสถาบันที่จำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาบุคคลให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยผ่านประสบการณ์แห่งการอยู่ร่วมกัน การแบ่งปันและช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งภายในครอบครัวเองและกับสังคมภายนอก

Kingsley (1966) นักสังคมวิทยาคนสำคัญ ได้จำแนกหน้าที่ของครอบครัวออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. หน้าที่พื้นฐานและเป็นสากล (basic and universal function) ประกอบด้วย (1) หน้าที่ทางชีววิทยา ได้แก่ การสร้างสมาชิกใหม่ให้สังคม และการที่หัวหน้าครอบครัวมีหน้าที่หาปัจจัยเพื่อการดำรงชีพให้แก่สมาชิกในครอบครัวตามอัตภาพ และ (2) หน้าที่ทางจิตวิทยา ได้แก่ การให้ความรักความอบอุ่นแก่สมาชิก การสร้างความพึงพอใจด้านความต้องการทางเพศ สอนให้สมาชิกรู้จักควบคุมกฎเกณฑ์และสิ่งเร้าทางเพศซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่เบื้องต้นของครอบครัวและการปกป้องให้เด็กปลอดภัยถือเป็นหน้าที่ที่สำคัญมาก

2. หน้าที่ตามประเพณี (traditional function) ประกอบด้วย (1) หน้าที่ทางด้านเศรษฐกิจ เช่น การแบ่งงานกันทำภายในครอบครัว การหารายได้มาจุนเจือครอบครัว การจัดการดูแลเรื่องทรัพย์สินสมบัติของครอบครัว (2) หน้าที่ทางสังคม เช่น การสร้างฐานะของแต่ละบุคคลในครอบครัว การอยู่ร่วมกันผู้อื่นในสังคมอย่างปกติสุข การมีปทัสถานและแนวการดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามระเบียบของสังคม การรวบรวมและถ่ายทอดมรดกทางสังคม การช่วยสมาชิกในครอบครัวในการเลือกคู่ครอง (3) หน้าที่ทางศาสนา โดยหัวหน้าครอบครัวมีหน้าที่อบรมสั่งสอนให้สมาชิกได้เข้าใจและปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างถูกต้อง (4) หน้าที่ทางวัฒนธรรม โดยหัวหน้าครอบครัวสอนให้สมาชิกรู้จักกาวตัว ดำรงชีวิตอย่างปกติสุข และ (5) หน้าที่สหนาการ ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกโดยมีกิจกรรมร่วมกัน เป็นต้น

สรุปผลการวิจัย

1. ภาพตัวแทนครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์ : การวิเคราะห์ด้วยตัวบท

การวิเคราะห์ด้วยตัวบท (textual analysis) ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ตัวบทที่เป็นละครโทรทัศน์ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยใช้ตำรา เอกสาร และข้อมูลในการอ้างอิง เป็นแหล่งข้อมูลเปรียบเทียบกับตัวบทที่เป็นละครโทรทัศน์ที่ทำการศึกษา พิจารณาร่วมกับสถานการณ์บริบทของครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทยปัจจุบัน พบว่า

1.1 สถานภาพของครอบครัว : จากโลกแห่งความเป็นจริงสู่โลกของละครโทรทัศน์

สถานภาพของครอบครัวถือเป็นส่วนสำคัญในการวิเคราะห์ภาพตัวแทนของครอบครัวไทยเชื้อสายจีน การอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจากการวิเคราะห์สถานภาพของครอบครัวในมิติ

ต่าง ๆ จากโลกแห่งความเป็นจริงสู่โลกของละครโทรทัศน์ ปากฎดังนี้ (1) มิติทางวัฒนธรรมและกฎหมาย พบว่า ลูกชายมีแนวโน้มในการทำหน้าที่เป็นผู้สืบสันดานของครอบครัว ความรักหนุ่มสาวบางครั้งทำลายความกตัญญู พ่อแม่บางคนมองว่าการแต่งงานเป็นการได้ส่งต่อความมั่งคั่ง และการแต่งงานอาจเป็นการปกป้องชื่อเสียงครอบครัว (2) มิติทางสังคมและสังคมวิทยา พบว่า ครอบครัวมีแนวโน้มถ่ายทอดหลักปฏิบัติปรัชญาขงจื้อที่สืบทอดมา หลักระบบตระกูลแซ่ที่เข้มแข็งทำให้ผู้ที่เป็นลูกสาวบางคนถึงแม้จะมีความรู้ความสามารถยังเป็นรองลูกชายในหลายเรื่องอาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างพี่น้อง (3) มิติทางชีววิทยา พบว่า มีแนวโน้มที่จะให้การยอมรับกับลูกชายคนโตมีหน้าที่ในการสืบทอดวงศ์ตระกูล การแต่งงานระหว่างพี่น้องเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ รวมไปถึงลูกชายมีความสำคัญมากกว่าลูกสาวและเริ่มมีการตั้งคำถามในสถานะชนชั้นและความสำคัญที่แตกต่างกัน (4) มิติทางเศรษฐกิจ พบว่า อำนาจตัดสินใจในการใช้จ่ายอยู่กับหัวหน้าครอบครัวหรือคนไม่กี่คนที่มีแนวโน้มเป็นจุดเริ่มต้นความรู้สึกไม่เป็นธรรม สมาชิกบางคนยึดถือหลักสืบทอดเศรษฐกิจในครอบครัวระบบชายเป็นใหญ่อย่างเข้มข้น (5) มิติทางจิตวิทยา พบว่า ความรักความผูกพันของสมาชิกในครอบครัวบางครั้งถูกทำลายด้วยปัญหาต่าง ๆ เกิดเป็นความขัดแย้ง รวมไปถึงการมีบทบาทของผู้ที่เป็นคนกลางสามารถคอยชี้แนะหาทางออกหรือเป็นกำลังใจให้คู่ขัดแย้ง เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งภายในครอบครัว (6) มิติทางวัฒนธรรม พบว่า วัฒนธรรมที่รับมาแบบดั้งเดิมบางครั้งสามารถปรับเปลี่ยนไปตามบริบทในสังคมไทย ทศนคติและมุมมองของสมาชิกในครอบครัวบางคนที่มีต่อวัฒนธรรมที่ถูกผสมกลมกลืนมีแนวโน้มที่ไม่ราบรื่นโดยอาจถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ล้าสมัย ต่ำต้อย และสถานะที่แตกต่างทางสังคม และ (7) มิติทางศาสนา พบว่า เมื่อหลักทางศาสนาและการทำความดีไม่ได้ทำให้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวราบรื่น จึงมีแนวโน้มที่สมาชิกในครอบครัวบางคนต้องพึ่งพาไสยศาสตร์และทำความดีตามหลักศาสนาควบคู่กันไปด้วย

1.2 ลักษณะของครอบครัว : จากโลกแห่งความเป็นจริงสู่โลกของละครโทรทัศน์

ลักษณะของครอบครัวมีความสำคัญต่อโครงสร้างทางอำนาจที่ส่งผลต่อภาพรวมและมิติทางสังคมเศรษฐกิจภายในครอบครัว ซึ่งจากการวิเคราะห์ลักษณะของครอบครัวจากโลกแห่งความเป็นจริงสู่โลกของละครโทรทัศน์ สรุปได้ดังนี้ (1) รูปแบบของครอบครัว พบว่า รูปแบบขยายบางครั้งถูกท้าทายด้วยความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นแม่ผัวลูกสะใภ้ ความสัมพันธ์บาดหมางกันทำให้ลูกชายบางคนมีแนวโน้มที่จะแยกไปตั้งเป็นครอบครัวเดี่ยว รวมไปถึงการสร้างครอบครัวขยายมีแนวโน้มที่จะมีการสร้างครอบครัวกับทางฝ่ายหญิงหลังแต่งงาน และ (2) ผู้นำครอบครัว พบว่า บทบาทของผู้หญิงบางคนในฐานะผู้นำที่แสดงถึงความสามารถในการบริหารจัดการเรื่องต่าง ๆ ในครอบครัวได้อย่างเรียบร้อยแต่ทว่าก็เป็นเพียงชั่วคราวเท่านั้น

1.3 ความสัมพันธ์ของสมาชิกครอบครัวไทยเชื้อสายจีน : จากโลกแห่งความเป็นจริงสู่โลกของละครโทรทัศน์

ความสัมพันธ์ของสมาชิกครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทยที่มีแนวโน้มได้รับอิทธิพลมาจากความสัมพันธ์ของสมาชิกครอบครัวชาวจีนโพ้นทะเล โดยการศึกษาครั้งนี้ได้พิจารณาจากสมาชิกในครอบครัว 2 รุ่น ได้แก่ รุ่นเก่าและรุ่นใหม่ ซึ่งจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสมาชิกครอบครัวจากโลกแห่งความเป็นจริงสู่โลกของละครโทรทัศน์ สรุปได้ดังนี้ (1) ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก พบว่า มีความสัมพันธ์ในความขัดแย้ง โดยเป็นความขัดแย้งต่อทัศนคติในการดำรงชีวิต ปัญหาในการจัดการความสัมพันธ์สมาชิกในครอบครัว พ่อแม่บางคนจะเข้ามามีบทบาทในชีวิตคู่ของลูกที่ทำให้ลูก ๆ รู้สึกถึงการถูกลำความเป็นส่วนตัว การจัดการมรดกทรัพย์สินที่สร้างปัญหายุ่งยากให้กับรุ่นลูกในภายหลัง (2) ความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา พบว่า การต่อรองอำนาจและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ของภรรยาบางครอบครัวภายในบ้านที่เพิ่มมากขึ้น รวมไปถึงหากผู้หญิงในฐานะเมียและแม่ บางคนได้ขึ้นมามีบทบาท

ที่มากเกินไปก็อาจจะส่งผลเสียต่อความสัมพันธ์ที่อาจจะกระทบต่อความรักและความผูกพันของสมาชิกภายในบ้านได้ และ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้อง พบว่าความขัดแย้งและความบาดหมางบางครั้งมาจากเรื่องอำนาจและผลประโยชน์เกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทองของครอบครัว รวมไปถึงหลังจากเกิดความขัดแย้งมีการนำเสนอให้เห็นถึงความพยายามประนีประนอมกันเพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์ที่ดี

2. ครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์ : การวิเคราะห์การรับรู้และการถอดรหัสความหมายของผู้ชมละครโทรทัศน์คนไทยเชื้อสายจีน

การวิเคราะห์ผู้รับสารตามแนวทางของแนวคิดการประกอบสร้างภาพตัวแทน มีแนวทางซึ่งอาจจะเป็นคำตอบเป็น 3 แนวทางด้วยกันคือ ภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เหมือนจริง ภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เหมือนเดิม และภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เปลี่ยนไป พบว่า

2.1 การรับรู้และการถอดรหัสความหมายภาพตัวแทนของครอบครัวไทยเชื้อสายจีนของผู้ชมละครโทรทัศน์

การรับรู้และการถอดรหัสความหมายภาพตัวแทนของครอบครัวไทยเชื้อสายจีนของผู้ชมละครโทรทัศน์ตามแนวทางของแนวคิดการประกอบสร้างภาพตัวแทน ประกอบไปด้วย 1. ประเด็นสถานภาพครอบครัว คือ (1) มิติทางวัฒนธรรมและกฎหมาย พบว่า รุ่นเก่าและรุ่นใหม่มองว่า ละครเป็นภาพตัวแทนที่เหมือนจริง ลูกชายถูกคาดหวังการทำหน้าที่เป็นผู้สืบวงศ์ตระกูล การจดทะเบียนสมรสช่วยให้เกิดความมั่นคงในชีวิตคู่และเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้กับครอบครัว (2) มิติทางสังคมและสังคมวิทยา พบว่า รุ่นเก่ารุ่นใหม่มองว่าละครเป็นภาพตัวแทนที่เหมือนจริง ครอบครัวเป็นพื้นที่ในการถ่ายทอดแนวทางในการดำรงชีวิตให้กับสมาชิกสามารถนำมาปรับใช้ในครอบครัวได้ (3) มิติทางชีววิทยา พบว่า รุ่นเก่าและรุ่นใหม่บางคนมองว่าละครเป็นภาพตัวแทนที่เหมือนเดิม มุ่งหวังที่อยากจะมีลูกชายไว้สืบทอดสกุล ส่วนรุ่นใหม่บางคนมองว่าละครเป็นภาพตัวแทนที่

ถูกสร้างให้เปลี่ยนไป โดยอาจจะมีการแต่งงานระหว่างแซ่เดียวกัน ไม่นิยมมีลูกมาก ไม่สวดคล้องบริบทเศรษฐกิจปัจจุบัน (4) มิติทางเศรษฐกิจ พบว่า รุ่นเก่าที่มีระบบ กงสีมองว่าละครเป็นภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เหมือนเดิม ระบบกงสีช่วยเสริม สร้างความสามัคคีในครอบครัว รุ่นใหม่ที่มีระบบกงสีและไม่มีระบบกงสีมองว่า ละครเป็นภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เปลี่ยนไป โดยสร้างปัญหาให้กับสมาชิกใน ครอบครัว (5) มิติทางจิตวิทยา พบว่า รุ่นเก่าบางคนและรุ่นใหม่มองว่าละครเป็น ภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เหมือนจริง โดยเห็นเป็นปัญหาและความความขัดแย้ง ภายในครอบครัว ส่วนรุ่นเก่าบางคนมองว่าละครเป็นภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้ เหมือนเดิม ครอบครัวเป็นพื้นที่ถ่ายทอดความรู้สึกที่ดีต่อกัน (6) มิติทางวัฒนธรรม พบว่า รุ่นเก่าบางคนมองว่าละครเป็นภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เหมือนเดิม มีความเหนียวแน่นทางวัฒนธรรม ส่วนรุ่นเก่าบางคนและรุ่นใหม่บางคนมองว่า ละครเป็นภาพตัวแทนที่เปลี่ยนไป วัฒนธรรมบางอย่างไม่เข้ากับยุคสมัยและสภาพ สังคม และ (7) มิติทางศาสนา พบว่า รุ่นเก่าและรุ่นใหม่บางคนมองว่าละครเป็น ภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เหมือนเดิม ศาสนาและความเชื่อที่ยึดถือเปลี่ยนแปลง ได้ค่อนข้างยาก ส่วนรุ่นใหม่บางคนมองว่าละครเป็นภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้ เปลี่ยนไปเข้าใจเหตุผลของการกระทำที่นอกเหนือจากศาสนา มองว่า เป็นสิ่งที่ ผู้กระทำต้องมีเหตุผลและความจำเป็นรองรับ

นอกจากนั้น 2. ประเด็นลักษณะครอบครัว คือ (1) รูปแบบของครอบครัว พบว่า รุ่นเก่าและรุ่นใหม่มีทั้งที่มองว่าละครเป็นภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เหมือนเดิม ครอบครัวขยายคือรูปแบบที่เป็นลักษณะดั้งเดิม และมองว่าละครเป็นภาพตัวแทน ที่ถูกสร้างให้เหมือนจริง มีแนวโน้มแยกครอบครัวตนเองมาจากครอบครัวใหญ่ที่มี รูปแบบขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยวเหมือนละคร และ (2) ผู้นำครอบครัว พบว่า รุ่นเก่าและรุ่นใหม่ที่มีผู้นำเพศชายมองว่าละครเป็นภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เหมือนเดิม อำนาจของผู้เป็นพ่อยังคงมีสิทธิ์เหนือทุกคนภายในบ้าน แม้อำนาจบางเรื่องเป็นสิทธิ์

ของแม่แต่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของคนในครอบครัวไม่ใช่ในฐานะผู้นำครอบครัว ส่วนรุ่นใหม่ผู้นำเพศหญิงเริ่มมีบทบาทมองว่าละครเป็นภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เปลี่ยนไป เพศหญิงเริ่มต่อรองบทบาทและอำนาจของตนเองกับสามี และ 3. ประเด็นความสัมพันธ์ของสมาชิก คือ (1) ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก พบว่ารุ่นเก่ามองว่าละครเป็นภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เหมือนเดิม มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ส่วนรุ่นใหม่มองว่าละครเป็นภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เหมือนจริง ความสัมพันธ์ลักษณะที่อึดอัด รวมไปถึงอาจมีความสัมพันธ์ที่ไม่ค่อยดีจากสถานะทางเพศของลูก (2) ความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา รุ่นเก่ามองว่าละครเป็นภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เหมือนเดิม สามีเป็นหัวหน้าครอบครัว ภรรยาต้องเชื่อฟังสามี ส่วนรุ่นใหม่บางคนมองว่าละครเป็นภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เหมือนเดิม ยอมรับในหลักการชายเป็นใหญ่ที่จะมีเพศชาย ผู้เป็นพ่อเป็นผู้นำมากกว่าแม่ บางคนมองว่าละครเป็นภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เปลี่ยนไป เพศหญิงมีแนวโน้มไม่ยอมรับแนวคิดชายเป็นใหญ่ และ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้อง รุ่นเก่าและรุ่นใหม่บางคนมองว่าละครเป็นภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เหมือนจริง โดยความสัมพันธ์ต้องตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ประนีประนอม ยึดหลักขงจื้อ ส่วนรุ่นใหม่บางคนมองว่าละครเป็นภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เปลี่ยนไป เพศหญิงมองว่าตนเองมีความทัดเทียมกับพี่น้องเพศชาย

รวมไปถึง 4. ประเด็นค่านิยมของครอบครัว คือ (1) ความกตัญญู รุ่นเก่าและรุ่นใหม่บางคนมองว่าละครเป็นภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เหมือนเดิม ความกตัญญูคือคุณธรรมพื้นฐานต้นทางคุณธรรมอื่น ส่วนรุ่นใหม่มองว่าละครเป็นภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เปลี่ยนไป ความกตัญญูเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับการตีความของแต่ละบุคคล (2) ความขยันในการทำมาหากิน รุ่นเก่าและรุ่นใหม่มองว่าละครเป็นภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เหมือนจริง ความขยันทำมาหากินเป็นสิ่งที่สมาชิกต้องยึดถือปฏิบัติ รวมไปถึงความขยันจะนำมาซึ่งความมั่งคั่งทางทรัพย์สินเงินทองของตนเองและ

ครอบครัวเกิดการยอมรับในปัจจุบันบุคคล และ (3) การยกย่องบุรุษเพศ เพศชาย และเพศหญิงทั้งที่เป็นรุ่นเก่าและรุ่นใหม่มองว่าละครเป็นภาพตัวแทนที่เหมือนเดิม เพศชายยังมีบทบาทที่สำคัญเหนือกว่าเพศหญิง ส่วนเพศหญิงที่เป็นรุ่นใหม่มองว่า ละครเป็นภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เปลี่ยนไป ละครได้สร้างแรงบันดาลใจในการต่อรอง พื้นที่ในครอบครัวให้กับเพศหญิง

2.2 การวิเคราะห์การรับรู้และการถอดรหัสความหมายของผู้ชมละครโทรทัศน์คนไทยเชื้อสายจีน

การวิเคราะห์การรับรู้และการถอดรหัสความหมายของผู้ชมละครเกี่ยวกับ สถานภาพ ลักษณะ ความสัมพันธ์ของสมาชิก และค่านิยม รวมไปถึงการสื่อสาร วัฒนธรรมครอบครัวและค่านิยม โดยที่ในตัวแปรที่หลากหลายที่ผู้วิจัยได้ใช้ในการ วิเคราะห์ตัวบทนั้นพบว่า มีตัวแปรที่มีผลการวิเคราะห์ผู้รับสารอย่างมีนัยสำคัญเพียงไม่กี่ตัวแปรเท่านั้น ที่ทำให้ตัวแปรในแต่ละเกณฑ์ของการวิเคราะห์ผู้รับสารอาจจะ แตกต่างจากการวิเคราะห์ตัวบท คือ (1) ความเป็นรุ่นสมาชิกในครอบครัว พบว่า รุ่นเก่า รับชมละครโดยรักษาระบบความคิด ความดั้งเดิมให้คงอยู่ให้มีความเหมือนหรือ คล้ายคลึงกับที่ตนเองยึดถือ สร้างความชอบธรรมในสิ่งที่ตนเองเชื่อและกระทำอยู่ ส่วนรุ่นใหม่หิบบ้างบางส่วนจากละคร ตั้งคำถามกับประเด็นที่มีความท้าทายในมิติ ต่าง ๆ แต่รุ่นใหม่ที่ไม่ใกล้ชิดรุ่นเก่ามีแนวโน้มที่คิดเหมือนกัน (2) สถานะทางเพศ พบว่า รุ่นเก่าเพศชายพยายามรักษาความชอบธรรมที่ตนเองได้รับ มีแนวโน้มต่อต้านการให้ สิทธิประโยชน์แก่เพศหญิง ส่วนรุ่นใหม่เพศหญิงตั้งคำถามถึงความเท่าเทียมทางเพศ ท้าทายระบบและขนบธรรมเนียมเดิมภายในครอบครัว ต่อรองอำนาจกับเพศชาย ให้เพศหญิงมีพื้นที่สิทธิต่าง ๆ มากขึ้น และ (3) คุณลักษณะของครอบครัว พบว่า รูปแบบเป็นครอบครัวมีแนวโน้มที่จะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น และระบบกงสี ถูกมองจากรุ่นใหม่ว่าไม่เท่าเทียมกับสมาชิกทุกคน

การอภิปรายผล

1. สรุปข้อค้นพบการวิเคราะห์ตัวบทครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์

จากการวิเคราะห์ตัวบทครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์ มีข้อสรุปดังนี้

1.1 ภาพตัวแทนครอบครัวไทยเชื้อสายจีนผ่านละครโทรทัศน์

การศึกษาและวิเคราะห์ตัวบททำให้เห็นความเชื่อมโยงกันของภาพครอบครัวในรูปแบบความหมายสัญลักษณ์ (signified) ที่มีความสัมพันธ์ที่จะส่งผลต่อรูปสัญลักษณ์ (signifier) ดังนี้

1.1.1 ครอบครัว : พื้นที่ในการพยายามรักษาค่านิยมขนบธรรมเนียมเดิม

ครอบครัวทั้งในโลกของละครกับโลกแห่งความเป็นจริงอาจยังคงมีการรักษา ยึดถือค่านิยมขนบธรรมเนียมที่เป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยว และปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน โดยหากเป็นค่านิยมขนบธรรมเนียมที่ทุกคนในครอบครัวได้ประโยชน์ร่วมกันและไม่ได้สร้างความขัดแย้งที่นำไปสู่การเสียผลประโยชน์ระหว่างกันของสมาชิก ก็มีแนวโน้มที่ครอบครัวจะยังคงรักษาให้คงอยู่ต่อไป โดยได้มีการสอดแทรกไปด้วยเนื้อหาเรื่องราว ความคิด ลักษณะทางอุดมการณ์ และสภาพวิถีชีวิตของคนในสังคมที่สะท้อนถึงการยอมรับในคุณค่าอุดมการณ์ที่มีมาแต่เดิม การจำลองขึ้นให้ใกล้เคียงกับความจริงหรือดูสมจริงมากที่สุด โดยประเด็นที่ละครได้มีการการรักษาและยึดถือค่านิยมขนบธรรมเนียมที่เป็นประโยชน์ต่อทุกคน ได้แก่ ความกตัญญูคือคุณธรรมที่ต้องยึดถือ ความขยันทำมาหากิน และคุณธรรมสร้างค่าให้ตนเอง

1.1.2 ครอบครัว : พื้นที่การต่อรองขนบธรรมเนียมที่ไม่สอดคล้องกับปัจจุบัน

ครอบครัวทั้งในโลกของละครกับโลกแห่งความเป็นจริงอาจเป็นพื้นที่ที่ถูกท้าทายด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมและ

ขนบธรรมเนียมเดิมที่ถูกปลูกฝังให้มีการยึดถือปฏิบัติอย่างมั่นคง อาจถูกตั้งคำถาม และการต่อรองโดยรุ่นใหม่และเพศหญิงที่อาจเสียผลประโยชน์ภายในครอบครัว โดยเป็นสิ่งที่มีความแตกต่างไปจากการรับรู้ถึงประโยชน์จากระบบดังกล่าวนี้ตาม บรรทัดฐานเดิมของสังคม กล่าวได้ว่าเป็นความพยายามที่ละครจะสร้างความชอบธรรมในพื้นที่ครอบครัวให้เห็นว่า หากระบบใดในครอบครัวที่เคยยึดถือกันมาเพียง แค่หลักการ แต่ไม่ได้ปรับตัวให้มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์ปัจจุบัน ก็อาจจะมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดปัญหา ส่งผลไปสู่การบั่นทอนความสัมพันธ์ระหว่าง กันได้ โดยประเด็นที่ละครได้สร้างพื้นที่การต่อรองขนบธรรมเนียมที่ไม่สอดคล้อง กับปัจจุบัน ได้แก่ การยกย่องบุรุษเพศกับความเท่าเทียมทางเพศ จากครอบครัว ขยายสู่ครอบครัวเดี่ยว และระบบกงสีที่ไม่เข้มแข็งเหมือนเดิม

1.2 กลวิธีทางภาษาของละครโทรทัศน์ครอบครัวไทยเชื้อสายจีน

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างภาพครอบครัวไทยเชื้อสายจีนผ่านโลกสัญลักษณ์ ในละครกับภาพครอบครัวในโลกความเป็นจริงตามบรรทัดฐานของสังคมพบว่า ภาพครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในละครมีการสร้างความชอบธรรมผ่านภาษาของ ละครโทรทัศน์ และการประกอบสร้างต่อภาพความเป็นครอบครัวด้วยกลวิธีทาง ภาษาของละครโทรทัศน์คือ เรื่องแต่งที่เน้นอารมณ์และความรู้สึกร่วม (fiction) มุมมองการเล่าเรื่องแบบผู้รอบรู้ (The Omniscient) แก่นเรื่องที่นำเสนอปัญหา และความขัดแย้งในครอบครัว (conflict) การออกแบบเรื่องด้วยบรรทัดฐานหลัก เกี่ยวกับครอบครัวในช่วงท้าย (ending) การออกแบบตัวละครด้วยคนรุ่นเก่ากับ คนรุ่นใหม่ (characterization) การใช้ภาษาภาพและภาษาเสียงที่เน้นการสื่อสาร ทางอารมณ์ (sensational) และการทำให้เป็นเงินที่มากกว่าทั่วไปในสังคมไทย (exaggerate)

2. สรุปข้อค้นพบการวิเคราะห์ผู้รับสารครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์

การพิจารณาผู้รับสารจะทำให้ได้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างระบบคิดและจิตสำนึกต่อความเป็นครอบครัวไทยเชื้อสายจีนที่เป็นโครงสร้างกับการต่อสู้ ต่อรอง ดิ้นรน หรือยอมรับของตัวละครสมาชิกในครอบครัว โดยจากการวิเคราะห์ผู้รับสารครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์ มีข้อสรุปดังนี้

2.1 ความท้าทายของขนบธรรมเนียมประเพณีและบรรทัดฐานเดิมที่มีต่อผู้ชมละครโทรทัศน์

การพิจารณาและวิเคราะห์การรับรู้และการถอดรหัสความหมายของผู้ชมละครโทรทัศน์ พบว่า ความท้าทายที่น่าสนใจในครอบครัวปัจจุบันจะปรากฏอยู่ในการถอดรหัสของผู้รับสาร ตามแนวทางการประกอบสร้างภาพตัวแทนที่ถูกสร้างให้เปลี่ยนไปเนื่องจากการเป็น การต่อรองอำนาจในฐานะสมาชิก พื้นที่และตัวตนของตนเอง รวมไปถึงการต่อรองกับขนบธรรมเนียมเดิมที่ยึดถือมาอย่างยาวนานตามบรรทัดฐานเดิมของสังคม นับว่าเป็นการทำลายอุดมการณ์หลัก (dominant ideology) ของครอบครัวที่มีฐานคิดตามหลักปรัชญาขงจื้อและขนบธรรมเนียมประเพณีเดิมตามบรรทัดฐานสังคมที่มีมาแต่เดิม โดยจากการศึกษาพบความท้าทายที่น่าสนใจในครอบครัวคือ รุนใหม่กับจิตสำนึกที่เปลี่ยนไปในภาพตัวแทนครอบครัวไทยเชื้อสายจีน และสตรีเพศกับต่อรองอำนาจในภาพตัวแทนครอบครัวไทยเชื้อสายจีน

2.2 บทบาทหน้าที่ของละครโทรทัศน์กับการทบทวนตนเองของผู้รับสาร

การพิจารณาละครโทรทัศน์ที่มีโครงสร้างครอบครัวไทยเชื้อสายจีน ทำให้เห็นว่า พื้นที่ครอบครัวในละครจะสะท้อนการเป็นพื้นที่ทางสังคมที่เป็นหน่วยย่อยที่สุด แต่ก็มีความสำคัญที่สุดในการทำหน้าที่ในการสร้างความสนุกสนานและบันเทิงใจให้กับผู้ชมแล้ว ยังทำให้เห็นถึงข้อค้นพบประการที่สำคัญว่า ละครประเภทนี้ได้มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการทบทวนตนเอง (self reflexive) ให้กับสมาชิกครอบครัวไทย

เชื้อสายจีนในมิติต่าง ๆ รวมไปถึงได้สะท้อนและย้อนคิดถึงเรื่องราวชีวิตครอบครัวของตนเองในโลกแห่งความเป็นจริง ตลอดจนเป็นการทบทวนตนเองบนความท้าทายที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวได้ตั้งคำถามต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลายกับทั้งต่อตนเอง ทั้งระหว่างสมาชิกภายในครอบครัวด้วยกัน รวมไปถึงต่อประเด็นทางโครงสร้างมิติต่าง ๆ ภายในเกี่ยวกับครอบครัวได้อย่างท้าทายหลากหลายมุมมอง โดยบทบาทหน้าที่ (function) ของละครโทรทัศน์กับการทบทวนตนเองของผู้รับสารในพื้นที่ครอบครัว ที่มีโลกของละครโทรทัศน์และโลกความเป็นจริงที่ตนเองอาศัยอยู่รองรับไปด้วยกัน จึงทำให้เห็นถึงมิติของการทบทวนตนเองอยู่ด้วยกัน 3 ระดับคือ การทบทวนตนเองในระดับปัจเจกบุคคล การทบทวนตนเองต่อความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัว และการทบทวนตนเองต่อโครงสร้างมิติต่าง ๆ ของครอบครัว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง

1.1 งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ทางด้านนโยบายในการวางแผน และกำหนดทิศทางการบริหารงานด้านการสื่อสารของหน่วยงานต่าง ๆ ในด้านนิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชน ด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ด้านสังคมศาสตร์ และด้านจิตวิทยาเกี่ยวกับครอบครัวไทยเชื้อสายจีนและครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในสังคมไทย ซึ่งจะเป็นแนวทางในการดำเนินการด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ประเพณี และการสื่อสารมวลชนของประเทศในระดับมหภาคได้

1.2 งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ผลิตรายการละครโทรทัศน์ และรายการโทรทัศน์ประเภทอื่น ๆ ในด้านความสัมพันธ์ของการรับชมที่ได้รับจากผู้รับสารในฐานะผู้ชมต่อเนื้อหาที่ผู้ผลิตละครโทรทัศน์หรือผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ได้นำเสนอ ซึ่งสามารถนำผลการศึกษาวิจัยที่ได้ไปพัฒนาเนื้อหาและประยุตต์รายการเกี่ยวกับครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะของความเป็นครอบครัวไทยเชื้อสายจีนใน

ปัจจุบันให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม อันจะเป็นการพัฒนาวิชาชีพทางการสื่อสารมวลชนที่ดีของสังคมต่อไป

1.3 งานวิจัยนี้จะประโยชน์ต่อนักศึกษาและนักวิจัย เพื่อเป็นประโยชน์ทางการศึกษาในองค์ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางอำนาจในการประกอบสร้างภาพตัวแทนครอบครัวไทยเชื้อสายจีนของผู้รับสารที่เป็นสมาชิกในครอบครัวจากประสบการณ์จริงในครอบครัวกับประสบการณ์ผ่านสื่อในละครโทรทัศน์ และสามารถนำความรู้ที่ได้นี้ไปต่อยอดการศึกษาวิจัยในประเด็นต่าง ๆ

1.4 งานวิจัยนี้จะประโยชน์แก่สมาชิกในครอบครัวโดยทั่วไปที่สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งสถาบันครอบครัวในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็กและเยาวชนในการเข้าใจและเกิดการรู้เท่าทันสื่อในการที่จะสำรวจโลกในความเป็นจริงกับโลกในละครโทรทัศน์ และสามารถปฏิบัติตนตามความเหมาะสมและบริบทครอบครัวในสังคมไทยในโลกยุคปัจจุบันได้

2. ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 งานวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาภาพตัวแทน ครอบครัวไทยเชื้อสายจีนผ่านสื่อประเภทละครโทรทัศน์ โดยเป็นงานที่เปิดพื้นที่การศึกษาความเป็นไทยเชื้อสายจีนในมิติครอบครัวจากละครโทรทัศน์แง่มุมต่าง ๆ อย่างหลากหลาย สามารถนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับภาพตัวแทนครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในสื่อประเภทอื่นได้

2.2 งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาละครโทรทัศน์ภายใต้บริบทความเป็นไทยเชื้อสายจีนของครอบครัวในสังคมไทยที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อที่มีลักษณะเป็นเรื่องแต่ง (fiction) ที่มีความสมจริง เสมือนเป็นห้องทดลองของสังคมที่สามารถจะเติมแต่งสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นได้อย่างอิสระ ทำให้นำมาประกอบการศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในบริบทสังคมปัจจุบันที่สามารถอธิบายถึงปรากฏการณ์ต่าง ๆ

ทางสังคม และอุดมการณ์บางอย่างที่แฝงอยู่ภายใต้ภาพตัวแทนของความเป็นครอบครัวไทยเชื้อสายจีน

2.3 งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาตัวบท (text) และผู้รับสาร (audience) เท่านั้น เพื่อให้ได้ผลการศึกษามีมิติหลากหลายครอบคลุมมากขึ้น ควรทำการศึกษาผู้ส่งสาร (sender) ทั้งผู้ผลิตละครโทรทัศน์ ผู้กำกับละครโทรทัศน์ นักแสดงละคร รวมไปถึงผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีในครอบครัวไทยเชื้อสายจีน เป็นต้น อันจะทำให้เห็นถึงกระบวนการประกอบสร้างภาพตัวแทนครอบครัวไทยเชื้อสายจีนอย่างครอบคลุมด้วยแง่มุมที่หลากหลาย

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2541). *สื่อสารมวลชนทฤษฎีและแนวทางการศึกษา*. ภาพพิมพ์. เกษียร เตชะพีระ. (2548). *เจ๊กและแขกกับสังคมไทย: พินิจปัญหาคนไทยมุสลิม เชื้อสายมลายูจากประสบการณ์คนไทยเชื้อสายจีน. ใน การสัมมนาวิชาการ ประจำปี 2548. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.*
- จุฑาทิพย์ ก่อทรัพย์สิน. (2550). *การวิเคราะห์มิวสิควิดีโอเพลงไทยสากลที่ถูกเซ็นเซอร์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. CUIR at Chulalongkorn University. <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/16228>
- ดำเนิน ยอดมิ่ง. (2544). *การจัดแสงเพื่อการผลิตรายการโทรทัศน์ Television lighting*. สยามศิลป์พรินต์.
- ปรีดา อัครจันทโชติ. (2561). ความเป็นจีนในละครโทรทัศน์ไทย. *วารสารนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 36(1), 1-20. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jcomm/article/view/150921>

- สมสุข หินวิมาน. (2548). ทฤษฎีการสื่อสารกับโลกาภิวัตน์. ใน *ประมวลสาระชุดวิชา 15701 ปรัชญานิเทศศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่ 8-15*. สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมสุข หินวิมาน. (2558). *อ่านทีวี: การเมืองวัฒนธรรมในจอโทรทัศน์*. พารากราฟ.
- สมสุข หินวิมาน. (2562). แนวทางการศึกษาภาพตัวแทน. ใน *เอกสารสอนชุดวิชา สื่อศึกษา หน่วยที่ 1-8* (น. 40-42). สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. <http://readonline.ebookstou.org/flipbook/26352/mobile/index.html#p=35>
- สุมิตร บิดิพัฒน์. (2525). การเปลี่ยนแปลงครอบครัวเงินในประเทศไทย. *วารสารสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา*, 1, 122-125.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2544). *จิตบำบัดและการให้คำปรึกษาครอบครัว* (พิมพ์ครั้งที่ 5). สำนักตำการพิมพ์.
- Cavallaro, D. (2001). *Critical and cultural theory*. A&C Black.
- Goldenberg, H., & Goldenberg, I. (2012). *Family therapy: An overview*. Cengage Learning.
- Hall, S. (Ed.). (1997). *Representation: Cultural representations and signifying practices* (2nd ed.). Sage.
- Kingsley, D. (1966). *Human society*. The Macmillan Co.
- Williams, R. (2011). *The long revolution*. Parthian Books.